ΤΑ ΙΔΕΩΔΗ ΤΩΝ ΚΥΠΡΙΩΝ

Πολλοί θά διερωτηθοῦν, πώς εἶναι δυνατό νά τολμήση κανείς νά καταπιαστῆ μέ ἕνα τόσο δύσκολο καί πολύπλοκο θέμα, καί νά ἐκφράση ἀπόψεις πού λίγο πολύ πρέπει νά βασίζωνται πάνω σέ προσωπικές ἐμπειρίες καί νά στεροῦνται τῆς ἀντικειμενικότητας πού θά τούς προσέδιδε μιά ἐπιστημονική μελέτη καί ἔρευνα. Μιά τέτοια παρατήρηση θἆταν δικαιολογημένη, γιατί πράγματι δέν πρόκειται γιά ἕνα εὔκολο θέμα, καί γιατί δέν ἔχει γίνει οὔτε ἐπιστημονική μελέτη οὔτε ἔρευνα. Ἐν τούτοις, σέ μιά ἐπί μέρους προσέγγιση θά δοῦμε ὄχι μόνον ὅτι κάποιο νόημα θ'ἀρχίση νά διαφαίνεται, ἀλλά ὅτι θά μπορέσουμε νά βγάλουμε καί ὡρισμένα θετικά συμπεράσματα. Πρῶτα πρέπει νά ἐξετάσουμε πιά ἦταν τά ἰδανικά τοῦ Κυπρίου προτοῦ τόν ἀφυπνήσει ἀπό τόν λήθαργό του ἡ μπότα τοῦ Ἀττίλα. Ὁ Λαός μας στό σύνολο του δέν ἐστερεῖτο ἀπό ἀρετές. Δημιουργικός καί ἐργατικός, ὅπως ἦταν, πάντοτε ὀνειρευόταν ἕνα καλύτερο αὔριο. Οἱ ὁραματισμοί του ὅμως δέν σταματοῦσαν στά σύνορα τοῦ τόπου του· δέν ἦταν Κυπροκεντρικοί ἄν θέλετε· γι'αὐτό δέν ἦτο ἀπόλυτα ὑπεύθυνος ὁ ἴδιος. Τά λανθασμένα συνθήματα κι'ἡ ἀκατάσχετη δημοκοπία ἄφησαν τήν σφραγίδα τους πάνω στά ἰδανικά του. Ἡ ἀπάντηση στό πρῶτο ἐρώτημα: Ποιά ἦταν τά ἰδανικά τοῦ Κυπρίου, φαίνεται συνεπῶς νά εἶναι ὅτι ὁ Κύπριος εἶχε μέ ἰδανικά, ἀλλά ὅτι οἱ προσανατολισμοί του ἦσαν λανθασμένοι καί δέν ἐδράζονταν πάνω σέ μιά ὥριμη ἐκτίμηση τῆς πολιτικῆς, ἐθνολογικῆς, καί γεωγραφικῆς πραγματικότητας μέσα στήν ὁποία ζοῦσε.

Τό δεύτερο μας ἐρώτημα, μετά ἀπό τήν πιό πάνω διαπίστωση, εἶναι:
Ποιά εἶναι σήμερα τά ἰδανικά τοῦ Κυπρίου; Ἐπειδή μπορεῖ ὡρισμένοι ἀπό σᾶς νά τοῦ ἀμφισβητοῦν τήν ὕπαρξη ἰδανικῶν στήν καθημερινή του ζωή, μέ τήν κυριολεκτική σημασία αὐτῆς τῆς λέξης, τό ἐρώτημα αὐτό θἆταν ἴσως πιό ρεαλιστικό ἄν ἐτίθετο κάπως διαφορετικά. Δηλαδή ποιοί εἶναι σήμερα οἱ σκοποί καί ἐπιδιώξεις τοῦ Κυπρίου; Μπορεῖ νά μή καταπιάνεται μέ ἰδανικά ὁ Κύπριος σήμερα, ἀλλά κανένας δέν μπορεῖ ν'ἀμφισβητήση ὅτι ἔταξε ὡρισμένους πολύ συγκεκριμένους σκοπούς στή ζωή του. Πεζούς ἴσως· πρακτικούς, ἀναμφισβήτητα· ἀλλά τούς ἔταξε. Κι'ἄν καί δέν μπορεῖ νά δῆ σήμερα τί τόν ἀναμένει στό τέλος τοῦ σκοτεινοῦ διαδρόμου πού ξέρει ὅτι ἔχει νά διανύση, τουλάχιστον τό ὁραματίζεται. Ἔχει ἕνα σκοπό. Ζεῖ γιά κάτι πολύ συγκεκριμένο καί χειροπιαστό. Θέλει νά ξαναφτιάξη τήν ζωή του· νά γυρίση στό σπίτι του· νά ἐξασφαλίση τό μέλλον τῶν παιδιῶν του. Τόν ἀπασχολεῖ ἔντονα τό αὔριο· δέν ζῆ γιά τό σήμερα μόνο. Ἀναγνωρίζει τίς εὐθύνες του, τουλάχιστο ἔναντι τῆς οἰκογένειας του. Μιάν καί κάμνουμε διαπιστώσεις γιά τά ἰδανικά τοῦ Κυπρίου, πρέπει νά τονίσουμε ὅτι ἀκόμη καί ἐκείνη ἡ μερίδα τοῦ λαοῦ πού ἀναγνωρίζει σήμερα τήν ἀνάγκη γιά προβληματισμό καί γιά συμμετοχή στά κοινά, ἔδεησε νά

κατρακυλίση κάτω ἀπό τό χεῖλος τοῦ κρημνοῦ γιά νά κάμη αὐτή τήν ἀνακάλυψη, καθισμένη πάνω στά ἐρείπια τοῦ χθεσινοῦ της παράδεισου. Πάντως, ἄν μή τί ἄλλο, ἀντίθετα μέ μερικούς προηγμένους λαούς τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, δέν πάσχει ὁ Κύπριος σήμερα, ἀπό ἀνία μέ τά γνωστά ἐπακόλουθα της πού ἐκδηλώνονται μέ τήν ἀναζήτηση ἔντονων συγκινήσεων, πού πολλές φορές παίρνουν καί καταστρεπτικές διαστάσεις.

Μέ τήν διαπίστωση ὅτι ὁ μέσος Κύπριος μπορεῖ νά μήν ἔχη συγκεκριμένα ἰδανικά σήμερα, ἀλλά ὅτι τουλάχιστον προβληματίζεται καί ἀναζητᾶ αἰτίες γιά τήν συμφορά του, καί πιθανές λύσεις γιά τά ἀναρίθμητα προβλήματα του, ἐρχόμαστε στό τρίτο ἐρώτημα μας τώρα, δηλαδή ποιά θἄπρεπε νἆταν τά ἰδανικά τοῦ Κυπρίου. Προχωροῦμε μέ ἄλλα λόγια στόν τομέα τῆς δεοντολογίας, στήν ἀναζήτηση καί σκιαγράφηση ἐκείνων τῶν ἀξιῶν καί ἰδανικῶν πού, ἄν ὑπῆρχαν, ἄν ἦταν βίωμά μας, δέν θά ὑπῆρχε ἴσως οὔτε Κυπριακό πρόβλημα οὔτε Κυπριακή τραγωδία.

Μερικοί διανοούμενοι μίλησαν γιά τήν ἀνάγκη γιά στράτευση τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων τῆς Κύπρου στό ἔργο τῆς ἀνοικοδόμησης τοῦ τόπου μας. Ἡ παρουσία αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων καί μόνο, ἄν καί πολύτιμη, δέν εἶναι ἀρκετή. Μέσα στό ἔργο πού ἔχουν ἀναλάβει πρέπει νά περιλαμβάνεται ἡ ἀφύπνηση καί κινητοποίηση τοῦ λαοῦ στό σύνολο του. Ἡ ἐνεργή ἀνάμιξη τοῦ λαοῦ, εἴτε μιλοῦμε γιά ἐπαναδραστηριοποίηση, εἴτε γιά κάθαρση, εἶναι ἀναγκαία προϋπόθεση γιά νά πάη αὐτός ὁ τόπος μπροστά. Ἄν πείσουμε τόν Κύπριο ὅτι ὅταν ἐξυπηρετῆ καί κόπτεται γιά τἀκοινά εἶναι σάν νά ἐξυπηρετῆ καί κόπτεται γιά τόν ἑαυτό του, κερδίσαμε κι'ὅλας τήν μισή μάχη. Σ'αὐτό τό σημεῖο ἀξίζει ν'ἀναφερθῆ ὅτι τή λέξη "ἰδιώτης" τήν δανείστηκαν μέν οἱ ξένοι ἀπό τήν γλῶσσα μας ἀλλά τῆς ἀπέδωσαν ἄλλη, ἐντελῶς διαφορετική σημασία. " An idiot " στά Ἀγγλικά σημαίνη ἠλίθιος ἤ βλάκας, καί χρησιμοποιεῖται μόνο μέ αὐτή τήν ἔννοια. Ἄν ποτέ καταντήση καί στόν τόπο μας ὕβρις ἡ λέξις ἰδιώτης, ἴσως ν'ἀρχίσουμε νά βλέπουμε λίγο φῶς. Σ'αυτό το σημείο θάθελα νά σταματήσω και να τονίσω σαν πολύ σημαντικό ιδανικό την φράση:

Μερικοί μοιρολάτρες, οἱ νικημένοι ἀπό τήν ζωή καί βασικά ἀπαισιόδοξοι συμπατριῶτες μας, καί οἱ "πετυχημένοι" ἀπολογητές τους, μᾶς μιλοῦν γιά τό ρεαλισμό τους καί γιά τά προσγειωμένα τους αἰσθήματα. Οὐσιαστικά πάσχουν αὐτοί οἱ ἄνθρωποι ἀπ'αὐτό πού θά ὠνόμαζα "ρεαλιστικό σύνδρομο". = ἀντι-ἰδανικά καταπιέζει την αγωνιστικότητα του λαού.

Μερικά συμπτώματα του εἶναι:

"Θά παρακαλῆτε τούς Τούρκους αὔριο γιά διζωνική", μᾶς λένε, "ἀλλά θά εἶναι πολύ ἀργά". ~~Ὅσοι~~ Αν μερικοί ἀπό σᾶς ἀκούσουν τόν Μπαϊράκ θά διαπιστώσουν ὅτι ὑπάρχει κάποια κοινή γραμμή στά "ρεαλιστικά" ἐπιχειρήματα τους. Ὕστερα μᾶς ὑπενθυμίζουν ὅτι τό Κυπριακό δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά μιά σειρά ἀπό

χαμένες εὐκαιρίες, κι'ὅτι συνεπῶς πρέπει τώρα νά τρέξουμε γιά νά μή χάσουμε καί τό τελευταῖο τραῖνο. Ὅλες αὐτές οἱ παρατηρήσεις μπορεῖ νἆναι, ἐκ πρώτης ὄψεως, κάπως ἐντυπωσιακές - ἀλλοίμονο ὅμως σ'αὐτό τό λαό ἄν ἀφεθῆ νά παρασυρθῆ ἀπό τέτοια σοφιστικά ἐπιχειρήματα, καί χάση τήν ψυχραιμία του σ'αὐτή τήν κρίσιμη καμπή τοῦ χειρισμοῦ τοῦ πολιτικοῦ του θέματος. Θά 'θελα συνεπῶς νά σταματήσω καί σ' αὐτό τό σημεῖο καί νά ἐπισημάνω αὐτό πού ὠνόμασα "ρεαλιστικό σύνδρομο" σάν ἕνα ἀντι-ἰδανικό, ἄν θέλετε. Ἄν δέν συνοδεύεται ἡ καταδίκη μιᾶς φιλοσοφίας ζωῆς ἤ κατάστασης ἀπό μιά ἄλλη, πού νά προσφέρεται σ'ἀντικατάσταση, ἡ καταδίκη καταντᾶ μιά στείρα ἄρνηση. Χρειάζεται ἐδῶ ἰδεαλισμός πού εἶναι βάση ἀγώνων, ἐνώ τό "Ρ.Σ." καταπιέζει τήν ἀγωνιστικότητα τοῦ λαοῦ.

~~Μέ τήν ὑπενθύμιση ὅτι ἐξακολουθοῦμε ν'ἀσχολούμεθα μέ τό ποιά θἄπρεπε νἆταν τά ἰδανικά τοῦ Κυπρίου σήμερα,~~ θ'ἀναφερθῶ τώρα στά ἰδανικά τά ~~πρῶτα στά~~ γνωστά, τά παραδοσιακά καί τά χιλιοειπωμένα. Μιλοῦμε ἐδῶ βασικά γιά εἰρήνη, γιά ἐλευθερία, γιά τιμή καί γιά θάρρος. ~~Ἐδῶ ἐπίσης πρέπει νά συγκαταλεχθῆ καί ἡ ἐπιθυμία τοῦ Κυπρίου γιά κοινωνική δικαιοσύνη καί οἰκονομική εὐημερία,~~ καθώς καί γιά τήν ἐπικράτηση τῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν στήν χώρα μας. Χωρίς νά ὑποτιμῶ τήν σοβαρότητα καί ἀναγκαιότητα τῶν πιό πάνω ἰδεωδῶν δέν θά ἐπεκταθῶ περισσότερο γιατί, αὐτά εἶναι εὔκολα κατανοητά καί γενικά παραδεχτά. Ὑπάρχουν ὅμως τά καινούργια καί ἀνείπωτα ἰδανικά, πού δέν ἔχουν ἀκόμα γίνει συνείδηση στόν τόπο μας.

Βασική προϋπόθεση γιά νά πάη αὐτός ὁ τόπος μπροστά, εἶναι νά σταματήση νά ντρέπεται ὁ Κύπριος γι'αὐτό πού εἶναι. Νά ἐκτιμᾶ τούς ἄλλους, ἀλλά νά μή προσκολλᾶται μέ δουλοπρέπεια σ'ὅτιδήποτε δέν εἶναι δικό του. Ν'ἀγαπήση γνήσια καί χωρίς ὅρους τόν τόπο του: Γιατί ὁ ἄνθρωπος δέν εἶναι ποτέ ἕτοιμος, οὔτε καί ὥριμος, ν'ἀγαπήση τούς ἄλλους ἄν δέν κατορθώση πρῶτα νά καταλάβη σωστά τόν εαυτό του. Ἄς ξεκαθαρίσουμε ὅμως σ'αὐτό τό στάδιο μερικές ἔννοιες. "Πατριώτης": Σύμφωνα μέ τό Ἀγγλικό λεξικό τοῦ Οξφορδ (The English Oxford Dictionary), "πατριώτης" εἶναι κάποιος πού ἀγαπᾶ καί ὑπερασπίζεται τόν τόπο του, καθώς καί τά δικαιώματα καί τήν ελευθερία τῆς πατρίδας του". "Σωβινιστής" καί "Σωβινισμός" εἶναι, σύμφωνα μέ τό Εγκυκλοπαιδικό Λεξικό Ἐλευθερουδάκη, "Ἄκρως καί ἀδιαλλάκτως ἐθνικόφρον πνεῦμα· τυφλός πατριωτισμός καί ἀλόγιστος ἐθνική ὑπερηφάνεια ἐν συνδυασμῶ πρός ἐχθρότητα καί περιφρόνησιν πρός τούς ἄλλους λαούς". Καί ρωτοῦμε. Τί εἴδους πατριῶτες εἴμασταν, στό παρελθόν; Ἄν εἴμαστε εἰλικρινεῖς, πρέπει νά παραδεχτοῦμε ὅτι ἦταν τυφλό καί ἀδιάλλακτο ~~πατριωτισμός τό δέ ὀνομαζόμενο~~ "ἐθνικόφρον πνεῦμα" πού μᾶς ἐχαρακτήριζε δέν ἔλειπε σχεδόν ἀπό καμιά ἐκδήλωση τῆς ζωῆς μας. Δέν χρειάζεται πολλή σκέψη γιά νά XXXXX καταλήξη κανείς στό συμπέρασμα ὅτι ~~.................~~ ἦταν αὐτό τό τυφλό ~~πατριω-~~

"εθνικόφρον πνεύμα" των

~~τισμός~~ ὑπερελλήνων καί ὑπερτούρκων πού ὁδήγησε πρόσφατα αὐτόν τό τόπο στή καταστροφή του. Ὁ πατριωτισμός σάν ἰδεῶδες δέν πρέπει κατά τήν ἄποψη μας νά ἐκφράζεται μόνο ἐνεργητικά ἤ ἀκόμα καί ἐπιθετικά. Ὑπάρχει καί ὁ παθητικός πατριωτισμός ἄν θέλετε, πού ἐκφράζεται μέ τήν συμμόρφωση ἑνός πολίτη στούς νόμους τοῦ κράτους του, καί μέ τήν ὁλόπλευρη ὑποστήριξη τῆς Πατρίδας του. Γιά παράδειγμα μέ τήν ὑποστήριξη Κυπριακῶν προϊόντων γιά τά ὁποῖα γίνεται τόσος λόγος τελευταῖα.

Μ'αὐτή τήν διαπίστωση προχωροῦμε τώρα σ'ἕνα ἄλλο ἰδανικό πού εἶναι καί τό ἐπίκεντρο τοῦ πρόσφατου προβληματισμοῦ μας. Εἶναι γενικά παραδεκτό ἀξίωμα ὅτι τά ἰδεώδη ἀδελφώνουν καί κρατοῦν ἑνωμένους τούς λαούς. Καί ρωτοῦμε. Σάν ἰδεῶδες ἡ «Ἕνωση» εἶχε αὐτό τό ἀποτέλεσμα γιά τόν ~~Ἀδιστακτα~~ λαό μας, τόν Κυπριακό λαό; Ἀδίστακτα ἀπαντοῦμε. Ὄχι δέν τό εἶχε. Χώρισε τόν Κυπριακό λαό δημιούργησε τεχνητά τείχη, ἔχθρα ἀνθρώπινη, μισέρια, καί ἔφερε τελικά τήν καταστροφή τοῦ 1974. Ἕνα κράτος πολυεθνικό, πού δημιουργήθηκε μόλις πρίν λίγα χρόνια, δέν μπορεῖ νά ἔχη πολιτικά πεπρωμένα μέ βάση τήν ἐθνολογική καταγωγή. Κάποτε θά χρειαζόταν θάρρος γιά νά ξεστομίση κανένας τέτοιες ἀλήθειες.* Τώρα δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά μιά ὥριμη ἐκτίμηση, ἕνα λογικό συμπέρασμα βασισμένο πάνω στή δομή τῆς κοινωνίας μας, καί τήν ἀγάπην μας γι'αὐτόν τόν τόπο. Στό παρελθόν θελήσαμε νά δώσουμε λύση πού θἆταν ἀρεστή στό μεγαλύτερο ἴσως μέρος τῆς μιᾶς ἐθνικῆς ὑποδιαίρεσης τῆς χώρας μας, θ'ἀγνοοῦσε ὅμως ἐντελῶς τές προσδοκίες ἑνός ἄλλου συμαντικοῦ μέρους τοῦ λαοῦ μας. Ἀντιπαρερχόμαστε τό ὅτι στήν οὐσία ἡ ἕνωση δέν θἆταν ἕνωση δυό ἴσων μερῶν ἀλλά ἁπλῶς προσάρτηση μικρότερου μέρους τῆς Κύπρου στό μεγαλύτερο, τήν Ἑλλάδα καί προχωροῦμε στήν ἑξῆς σκέψη. Στή περίπτωση ἕνωσης τῆς Κύπρου μέ τήν Ἑλλάδα, γιά τόν πληθυσμό τῆς Κύπρου πού θἆταν περίπου τό 7% τοῦ καινούργιου συνόλου θά μποροῦσαν νά παίρνουν ἀποφάσεις τά ἄλλα 93%, τά ξένα πρός τήν Κύπρο. Στήν οὐσία δηλαδή, τά δικαιώματα πού θά (XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX) ἀρνούμασταν σ'ἕνα δικό μας τμῆμα τοῦ λαοῦ θά τά ἐκχωρούσαμε σέ μιά ἄλλη χώρα. Ἕνα ἄλλο ἀποτέλεσμα λύσης τοῦ προβλήματος μας μέ βάση τήν Ἕνωση μέ τήν Ἑλλάδα, θἆταν καί ἡ μετατροπή τῆς χώρας μας ἀπό μέρος πού δέχεται τό ἐνδιαφέρον μιᾶς δικῆς της Κυβέρνησης σέ μακρινή ἐπαρχία μιᾶς χώρας μέ τά γνωστά ἐπακόλουθα, πολιτιστικά, οἰκονομικά καί κοινωνικά.

Γίνεται πολύ συχνά λόγος γιά τήν ἐπιβίωση τοῦ ἑλληνισμοῦ τῆς Κύπρου. Κατά τόν ἴδιο τρόπο στά κατεχόμενα γίνεται λόγος γιά τήν"ἐπιβίωση τοῦ τουρκισμοῦ" τῆς Κύπρου, γιά δυό δηλαδή ἰδιότητες πολιτιστικές τῆς χώρας πού λέγεται Κύπρος. Ἐλπίζουμε νά μήν χρειαστῆ ποτέ νά διαλέξουμε ἀνάμεσα στήν ἰδιότητα τῆς χώρας καί τήν ἴδια μας τήν χώρα. ~~Ἀλλά ἄν τοῦτο~~

~~γίνη ἀσήρητη ἀνάγκη - δέν θἄπρεπε ν'ἀποφασίζαμε γιά τήν ἐπιβίωση τῆς χώρας μας;~~

Ἄν μόνο αὐτές οἱ σκέψεις εἶναι σωστές, τότε δέν μπορεῖ ἡ ἕνωση νά ἀποτελῆ ἰδεῶδες κανενός Κυπρίου.

Ἕνα ἄλλο ἰδανικό εἶναι ἐκεῖνο τῆς συνύπαρξης καί τῆς σύνθεσης διαφόρων πολιτιστικῶν ἀξιῶν καί ἐκδηλώσεων. Εἶναι καιρός πιά νά γίνη ἡ Κύπρος ἕνας χῶρος ὅπου νά μπορῆ ὁ Κύπριος νά διαλέγη ὥριμα, ἐλεύθερα καί χωρίς ψυχαναγκασμό τά δικά του ἰδανικά· ἕνας χῶρος ὅπου πρώτη θέση θά ἔχη ὁ ἄνθρωπος. Ἕνα ἀπό τά ἀναμφισβήτητα χαρακτηριστικά μιᾶς πολιτισμένης κοινωνίας εἶναι ἡ ἱκανότητα καί διάθεσή της νά δέχεται ἐπιδράσεις, καί νά καταβάλλη προσπάθειες γιά νά κατανοήση σωστά πολιτιστικές ἀξίες, θρησκεῖες καί τρόπους ζωῆς πού διαφέρουν ἀπό τά δικά της πρότυπα. Τέτοιες πολιτισμένες κοινωνίες πιστεύουν ὅτι μ'αὐτό τόν τρόπο ἐμπλουτίζεται ἡ ἴδια ἡ κοινωνία καί ταυτόχρονα ἀντλεῖ πολύτιμα μαθήματα πού βοηθοῦν στό ν'ἀνεβάσουν πιό ψηλά τό δικό της πολιτιστικό ἐπίπεδο. Δέν εἶναι σημάδι ὑγείας μιᾶς κοινωνίας τό ἕνα στοιχεῖο κουλτούρας τῆς χώρας νά ἐπιβάλλεται πάνω στό ἄλλο, καί νά νοιώθη ἱκανοποίηση γιατί τό ἄλλο βρίσκεται πιό χαμηλά. Ἀντίθετα, σέ μιά δυναμική κοινωνία θά πρέπει νά συνεισφέρουν ὅλα τά στοιχεῖα τῆς κουλτούρας, καί ὁπωσοήποτε αὐτό θἄπρεπε νά συμβαίνη στήν περίπτωση τῆς "ἰδεολογικῆς χύτρας" πού λέγεται Κύπρος. Εἶναι χρήσιμο νά θυμούμαστε ὅτι οἱ ἄλλες μεγάλες θρησκεῖες τοῦ κόσμου πού ἄντεξαν στήν δοκιμασία τοῦ χρόνου εἶναι τούλάχιστο ἐξ ἴσου βαθυστόχαστες μέ τή θρησκεία πού ἔχει τό ἑλληνο-κυπριακό τμῆμα τῆς χώρας μας, καί ὅτι κρύβουν αὐτές οἱ θρησκεῖες, γιά κείνους ἀπό μᾶς πού δέν τές ἀνακαλύψαμε ἀκόμα, κοινές ἀλήθειες καί κοινά ἰδανικά, κι'αὐτό γιά ν'ἀναφερθῶ σέ μιά μόνο πλευρά τοῦ πολιτισμοῦ μας. Ἀτενίζοντας τό μέλλον, ἕνας ἀπό τούς πιό σημαντικούς στόχους τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ θά πρέπει νά εἶναι ἡ ἐξύψωση τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρέπειας. Αὐτό τό ἰδεῶδες προυποθέτει κοινωνική δικαιοσύνη καί οἰκονομική εὐημερία γιά ὅλους τούς Κυπρίους, καί δέν ἐπιδέχεται τήν δημιουργία καί διαιώνιση προνομιούχων καί στερημένων τάξεων. Ἕνας ἀντικειμενικός παρατηρητής θά διαπιστώση ὅτι ἐνῶ μέρος τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ κατάφερε νά κάμη σημαντική προσφορά στόν κοινωνικο-οἰκονομικό τομέα, ἕνα ἄλλο μέρος, ~~τό Τουρκοκυπριακό~~, δέν ἐνθαρρύνθηκε νά παίξη τόν ρόλο πού θἄπρεπε νά διαδραματίση. Ἄν τό σύνθημα τῆς τελευταίας δεκαπενταετίας ἦταν ἁπλῶς "ἀπό Κύπριο σέ Κύπριο", ἴσως τά πράγματα νἆταν διαφορετικά σήμερα.

Ὁ ἀγώνας τοῦ ἀνθρώπου γιά ἐπιβίωση, τό ἄγχος μέ τό ὁποῖο εἶναι καθημερινά καταδικασμένος νά ζῆ, ἡ ἀναγνώριση τῆς προσωπικῆς του μηδαμινότητας, πού τόν καταντᾶ τόσο τρωτό, καί παίγνιο στά χέρια μιᾶς ἀδιάφορης καί ἀνελέητης φύσης, εἶναι γνώρισμα καί χαρακτηριστικό ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Ἄν σταματήσουμε γι

γιά μιά στιγμή καί προσπαθήσουμε νά δοῦμε τούς συνανθρώπους μας μ'αὐτό τόν φακό, θά νοιώσουμε ἕνα μ'αὐτούς, θά τούς κατανοήσουμε καί, ἀναγνωρίζοντας τά δικά μας βάσανα, τή δική μας ἀδυσώπητη μοίρα στά πρόσωπά τους θά τούς συμπαθήσουμε, ὅπου κι'ἄν βρίσκωνται κι'όποιανδήποτε ἐθνικότητα κι'ἄν ἔχουν. Θά μπορούσαμεν ἔτσι νά ἀντιληφθοῦμε πόσο ἐπιβεβλημένο εἶναι νά ζοῦμε καί ν'ἀφήνουμε κι'ἄλλους νά ζοῦν, πόσο ἐμεῖς οἱ ἴδιοι χρειαζόμαστε τήν κατανόηση καί ἀνοχή τῶν ἄλλων. Ἄν βγαίνει κάποιο μήνυμα ἀπ'αὐτή τήν ἀνασκόπηση ἀξιῶν αὐτό πιστεύω ὅτι εἶναι ἡ ἀνάγκη γιά σεβασμό γιά τήν ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια, καθώς καί γιά τήν ἐμπέδωση ἐκείνων τῶν ἀξιῶν πού θά βασίζωνται πάνω στόν ούμανισμό, καί πού θἄχουν σάν μοναδικό μέτρο τόν ἄνθρωπο.

Ἴσως νά δημιουργηθῆ ἡ ἐντύπωση ὅτι οἱ ἐπιδιώξεις μας στεροῦνται ρεαλισμοῦ, ὅτι ἀγνοοῦν τή σημερινή πραγματικότητα τοῦ πολέμου, καί ὅτι εἶναι καλοπροαίρετες μέν, ἀπό ἰδεολογικῆς πλευρᾶς, ἀλλά πρακτικά ἀνεφάρμοστες. Νά μᾶς ἐπιτρέψετε νά διαφωνήσουμε. Αὐτό τό πρόβλημα εἶναι ὁ μεγάλος πονοκέφαλος ὅλων τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων τῆς Γῆς, πού ἀσχολοῦνται μέ πανανθρώπινα ἰδανικά. Δέν βρίσκουν πάντα εὔκολες λύσεις, οὔτε καί παραιτοῦνται ὅμως ἀπό τές προσπάθειες τους ἐπειδή δυσκολεύονται νά βροῦν τήν λύση, ὅσο ἄνισος κι'ἄν εἶναι ὁ ἀγώνας πού διεξάγουν κι'ὅσο σίγουρα καί ἄν φαίνωνται τά προγνωστικά.

22-9.75